

Uchwała z dnia 8 lutego 2007 r.

II UZP 13/06

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyzn, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 lutego 2007 r. sprawy z wniosku Leszka I. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w L. o emeryturę górniczą, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu postanowieniem z dnia 25 września 2006 r. [...]

„Czy okres pozostawania wnioskodawcy Leszka I. bez pracy od 19.XII.1981 r. do 4.II.1986 r., przewidziany w art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24.V.1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne (Dz.U. z 1989 r. Nr 32, poz. 172 ze zm.), uwzględnia się do okresu pracy górniczej dla ustalenia prawa do górniczej emerytury z art. 48 ustawy z dnia 17.XII.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) ?”

p o d j ą ł u c h w a ł ę :

Okres pozostawania bez pracy po ustaniu stosunku pracy z pracownikiem, o którym mowa w art. 1 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne (Dz.U. Nr 32 poz. 172 ze zm.), nie podlegał zaliczeniu do okresu pracy górniczej dla ustalenia prawa do górniczej emerytury przewidzianej w art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

U z a s a d n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego. Wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2005 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy oddalił odwołanie wnioskodawcy Leszka I. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w L. z dnia 31 grudnia 2004 r., odmawiającej przyznania emerytury górniczej bez względu na wiek przewidzianej w art. 48 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). Sąd Okręgowy ustalił, za organem rentowym, że wnioskodawca wykazał 20 lat 11 miesięcy i 15 dni pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (z uwzględnieniem okresów zasiłków chorobowych) zamiast wymaganych 25 lat. W oparciu o dokonane ustalenia, na podstawie art. 48 ust. 1 i art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd stwierdził brak podstaw prawnych, aby doliczyć wnioskodawcy do uwzględnionego okresu pracy górniczej, okres niewykonywania pracy z powodu represji politycznych od 19 grudnia 1981 r. do 4 listopada 1986 r. W ocenie Sądu, okres niewykonywania pracy przed dniem 4 czerwca 1989 r. na skutek represji politycznych, nie więcej jednak niż 5 lat, jest stosownie do art. 7 ust. 4 w związku z art. 38 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach, okresem nieskładkowym - „zaliczalnym do pracy górniczej”, a nie okresem „pracy górniczej”, o której mowa w art. 36 ust. 1 i 2 ustawy. Okres ten uwzględnia się przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej, o której mowa w art. 49 ustawy w stosunku do osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. do 1 stycznia 1969 r. na warunkach wskazanych w art. 34 ustawy o FUS, nie zaś przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek - art. 48 ustawy o emeryturach i rentach. Praca górnicza i inne okresy uprawniające do emerytury górniczej na podstawie tego przepisu zostały enumeratywnie wymienione w art. 36 ust. 1 i 2 w związku z art. 48 ust. 1 oraz w art. 48 ust. 2 i 3 w związku z ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, stąd też inne okresy nie mogą być traktowane jako praca górnicza. Ustawa z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne, została uchwalona w 1989 r. w celu usankcjonowania szczególnych przywilejów wskazanej w niej grupy ubezpieczonych. Miała ona charakter ustawy szczególnej w stosunku do obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz.U. Nr 5, poz. 32 ze zm.), te nie regulowały bowiem

kwestii zaliczania okresów pozostawania bez pracy z przyczyn politycznych do uprawnień z ubezpieczenia społecznego. Obecnie obowiązująca ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych określiła szczegółowo zasady zaliczania takich okresów do stażu pracy, stąd też brak podstaw, aby odwoływać się do wymienionej ustawy z 1989 r. przy ocenie uprawnień wnioskodawcy do dochodzonej emerytury górniczej. Sąd wskazał także, że wnioskodawca nie spełnił warunków do nabycia emerytury górniczej, o której mowa w art. 34 ust. 2 w związku z art. 49 ustawy o emeryturach i rentach, mimo bowiem posiadania wymaganego stażu ubezpieczeniowego (okresu pracy górniczej z okresami zaliczanymi - 26 lat 3 miesiące i 26 dni) nie osiągnął on wymaganego wieku 50 lat życia.

Powyższy wyrok zaskarżył apelacją wnioskodawca i zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 11 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne oraz art. 2 i 32 Konstytucji, wniósł o jego zmianę i przyznanie dochodzonego świadczenia, względnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W apelacji wnioskodawca wskazał, że posiada „staż pracy dołowej” 20 lat 11 miesięcy i 15 dni oraz 4 lata 2 miesiące okresu pozostawania bez pracy, podlegający wliczeniu do stażu pracy zgodnie z art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. Celem tej ustawy było zrekompensovanie osobom represjonowanym wszelkich strat, również w sferze prawa ubezpieczeniowego. Wnioskodawca wskazał, że był represjonowany za działalność związkową, stracił pracę, którą wykonywał stale pod ziemią, a nieuwzględnienie jego żądania narusza zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego prawa.

Sąd Apelacyjny rozpatrując apelację powziął przy jej rozstrzygnięciu wątpliwości prawne, którym dał wyraz w przedstawionym w trybie art. 390 k.p.c. zagadnieniu prawnym. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 25 września 2006 r. Sąd wskazał na wątpliwości co do wzajemnej relacji między przepisami art. 7 pkt 4 oraz art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne. Zdaniem Sądu Apelacyjnego ustawa z dnia 24 maja 1989 r. nie została uchylona ani też zmieniona przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach. Przepis art. 11 ust. 2 tej ustawy

wprowadził szeroki zakres ochrony pracowników, którym przywrócono prawa pracownicze z przyczyn wymienionych w jej tytule, stwierdzając, że okresy pozostawania bez pracy „wlicza się do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, w tym również z ubezpieczenia społecznego”. Prawo do górniczej emerytury bez względu na wiek, której dochodzi wnioskodawca, było regulowane art. 48 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach, przy czym przepis ten nie odnosił się w żaden sposób do sytuacji prawnej pracowników - takich jak wnioskodawca - przywróconych do pracy w trybie ustawy z dnia 24 maja 1989 r. Przepis art. 7 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS wskazuje, że okres niewykonywania pracy w okresie przed dniem 4 czerwca 1989 r. na skutek represji politycznych, nie więcej niż 5 lat, jest okresem nieskładkowym. Zdaniem Sądu Apelacyjnego tak sformułowany przepis nie koresponduje z prawami nabytymi na podstawie ustawy z dnia 24 maja 1989 r., gdyż określa okresy nieskładkowe, mające znaczenie prawne dla różnych świadczeń emerytalno-rentowych przewidzianych w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w L. odmawiająca przyznania wnioskodawcy emerytury górniczej bez względu na wiek przewidzianej w art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS została wydana w dniu 31 grudnia 2004 r., a więc zapadła w stanie prawnym sprzed zmiany ustawy dokonanej (z dniem 1 stycznia 2007 r.) ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 167, poz.1397). W okresie do 1 stycznia 2007 r. ustawa o emeryturach i rentach z FUS różnicowała warunki nabycia prawa do emerytury górniczej w zależności od daty urodzenia ubezpieczonego. Zgodnie z art. 34 ustawy pracownicy urodzeni przed 1 stycznia 1949 r. mogli przejść na emeryturę górniczą po ukończeniu 55 lat życia i spełnieniu warunku stażu pracy górniczej, wynoszącego łącznie z okresami pracy równorzędnej i okresami zaliczalnymi do pracy górniczej 20/25 lat (odpowiednio dla kobiet i mężczyzn), przy czym okres pracy górniczej, enumeratywnie wymieniony w art. 36 ust. 1 ustawy, nie mógł być krótszy niż 5 lat. Jeżeli okres pracy górniczej wynosił 15 lat (przy stażu pracy górniczej wynoszącej łącznie z okresami pracy równorzędnej i okresami zaliczalnymi), wiekiem emery-

talnym było ukończenie przez te osoby 50 lat życia. Na emeryturę górniczą na powyższych warunkach, mogły też przejść osoby urodzone po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r. (pod warunkiem, że nie przystąpiły do otwartego funduszu emerytalnego i nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy) jeżeli warunki te zostały spełnione do końca 2006 r. Dla osób wykonujących zawód górnika, a urodzonych później, ustawodawca stworzył możliwość przejścia na emeryturę górniczą bez względu na wiek, ale postawił surowsze warunki dotyczące stażu, żądając, aby pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat. Ustawa rozróżniając prawo do emerytury górniczej ze względu na wiek (50/55 lat) i bez względu na wiek, inaczej ujmowała tzw. staż ubezpieczeniowy niezbędny do nabycia prawa do każdej z tych emerytur. Dla nabycia prawa do emerytury zależnej od ukończenia wieku należało wykazać 20/25 lat stażu ubezpieczeniowego składającego się z okresów pracy górniczej, okresów pracy równorzędnej i okresów pracy zaliczalnej do pracy górniczej, przy czym okresy pracy górniczej musiały wynosić co najmniej 5 lat przy wieku 55 lat i 15 lat przy wieku emerytalnym 50 lat. Okresy pracy górniczej wymienione były enumeratywnie w art. 36 ust. 1, a okresy pracy równorzędnej w art. 36 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach. Z kolei za okresy zaliczalne do pracy górniczej, zgodnie z art. 38 ustawy, uważane były okresy wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 4 - 8, ust. 2 pkt 2, 3 i 5 - 8 oraz okresy wymienione w art. 7 pkt 1 - 7, 9 i 12. Okresy pracy górniczej i równorzędnej są okresami składkowymi w rozumieniu art. 6 ustawy emerytalnej. Okresy zaliczalne mogły być okresami składkowymi (okresy wymienione w art. 6) lub nieskładkowymi (okresy wskazane w art. 7). Inaczej liczyło się staż ubezpieczeniowy niezbędny do nabycia prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek. Staż ten mógł być złożony tylko z okresów pracy górniczej pod ziemią, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (art. 36 ust. 1). Inaczej były też określone okresy zaliczalne do stażu ubezpieczeniowego (art. 48 ust. 2). Były to okresy niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy, wypadku w drodze do pracy lub z pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne oraz inne niż wymienione okresy niezdolności do pracy z powodu choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy w wymiarze do 35 dni w roku kalendarzowym, bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy. Przy oblicza-

niu stażu ubezpieczeniowego do emerytury górniczej należało wykazać nie tylko wymagany rozmiar tego stażu, w tym pracy górniczej w rozumieniu art. 36 ust. 1, ale także musiała być zachowana ogólna reguła dotycząca relacji okresów składkowych (pracy górniczej, równorzędnej i zaliczalnej - art. 6) i nieskładkowych (zaliczalnych - art. 7).

W rozpatrywanej sprawie kwestią sporną było czy na podstawie art. 48 ust. 1 i art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, można doliczyć wnioskodawcy do uwzględnionego okresu pracy górniczej, okres niewykonywania pracy z powodu represji politycznych od 19 grudnia 1981 r. do 4 listopada 1986 r. zgodnie z ustawą z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne. Ustawa ta - jak trafnie zauważył Sąd pierwszej instancji - mająca charakter ustawy szczególnej, została uchwalona w czasie obowiązywania ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin, która nie regulowała kwestii zaliczania do uprawnień emerytalnych okresów pozostawania bez pracy, wymienionych w ustawie z 1989 r. W ustawie o emeryturach i rentach z FUS, okres niewykonywania pracy przed dniem 4 czerwca 1989 r. na skutek represji politycznych, nie więcej jednak niż 5 lat, jest stosownie do art. 7 ust. 4 w związku z art. 38 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, okresem nieskładkowym - „zaliczalnym do pracy górniczej”, nie zaś okresem „pracy górniczej”, o której mowa w art. 36 ust. 1 i 2 ustawy. Okres ten uwzględnia się przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej, o której mowa w art. 49 ustawy, w stosunku do osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. do 1 stycznia 1969 r. na warunkach wskazanych w art. 34 ustawy o emeryturach i rentach, nie zaś przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek - art. 48 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Praca górnicza i inne okresy uprawniające do emerytury górniczej na podstawie tego przepisu zostały enumeratywnie wymienione w art. 36 ust. 1 i 2 w związku z art. 48 ust. 1 oraz w art. 48 ust. 2 i 3 w związku z ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, stąd też brak jest podstaw prawnych do zaliczenia do okresów wymienionych w tym przepisie okresu pozostawania bez pracy od 19 grudnia 1981 r. do 4 lutego 1986 r. z powodów określonych w ustawie z dnia 24 maja 1989 r.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji.

=====